



Kultuuriministeerium

Teie: 26.05.2026 nr 1-12/589-1

Meie: 19.06.2026 nr 8-3/26/2855-2

Kultuuriministri määruse "Kohanemisprogramm" eelnou kooskõlastamine

Esitasite kooskõlastamiseks kultuuriministri määruse „Kohanemisprogramm“ eelnõu. Kooskõlastame eelnõu järgmiste ettepanekute ja märkustega.

1. Eelnõu reguleerib kohanemisprogrammi ülesehitust ja pakkumist, sh eesti keele õppe pakkumist eri sihtrühmadele tasemel A1–B1. Tasameeksamil osalemise kohustust sihtrühmadele ei kehtestata, seega ei tohiks eelnõu mõjutada tasameeksamite eksaminandide arve.

Lisandub uus kohanemisprogrammi sihtrühm: rahvusvahelise kaitse taotlejad (kellele saab kohustuslikuks A1-taseme eesti keele õpe). Seletuskirjas ei ole (ka hinnanguliselt) esitatud, kui suur see sihtrühm on. Seletuskirja osas 6 on märgitud, et „*Rahvusvahelise kaitse taotlejatele kohanemisprogrammi pakkumise eeldatav kogukulu aastatel 2026–2029 on ligikaudu 2 miljonit eurot. Täpsemad kulud sõltuvad sihtrühma tegelikust mahust, teenuse pakkumise korraldusest ning hangete tulemustest.*“ Nii jääb üldsõnaliseks nii mõju üldiselt kui ka mõju eelarvele. Haridus- ja Teadusministeerium vastutab keelepoliitika eest, sh koondab infot täiskasvanute eesti keele õppe sihtrühmade ja õppele kuluva ressursi kohta. Palume täpsustada, millises suurusjärgus võib uue sihtrühma näol lisanduda tasuta keeleõppe saajaid A1-tasemel.

2. Eelnõu § 3 lg 1 kohaselt: „*Kohanemisprogrammi eesmärk on **toetada** uussisserändajate rändeprotsessi ja kohanemist, andes neile teadmised Eesti riigi ja ühiskonna toimimisest, Eesti kultuuriruumist ja ajaloost, igapäevasest toimetulekust, digiriigi ja digiteenuste kasutamisest ning töö, ettevõtluse, õppimise ja pereeluga seotud küsimustest, ning **eesti keele omandamist.***“ Seletuskirjas: „*Kohanemisprogrammi eesmärk on toetada uussisserändajat Eesti ühiskonda sisenemise algusfaasis, **pakkudes talle esmaseid teadmisi** Eesti riigi ja ühiskonna toimimisest, õigustest ja kohustustest, igapäevasest toimetulekust, avalike teenuste kasutamisest, Eesti kultuuriruumist ning **eesti keele õppimise võimalustest.***“

Palume viia kooskõlla eelnõu ja seletuskirja: seletuskirjast sõnastusest jääb mulje, et pakutakse vaid teadmisi eesti keele õppe võimalustest.

3. Eelnõu § 7 lg 6 kohaselt: „*Kui uussisserändaja on läbinud kohanemisprogrammi keeleõppe või kui ta on viimase viie aasta jooksul läbinud riigieelarvest või välisvahenditest rahastatud kohustusliku taseme keeleõppe, ei võimaldata talle üldjuhul tasuta samal tasemel kohanemisprogrammi keeleõppes.*“ Seletuskirjast ei selgu, kuidas kontrollitakse varasemalt

läbitud avalikest vahenditest pakutud keeleõppes osalemist, kui tegemist ei ole olnud kohanemisprogrammi õppega, mille kohta on INSA-l andmed olemas. Mida käsitletakse eelnevalt läbitud „kohustusliku taseme keeleõppena“? Enamasti ei ole inimestel otsest kohustust eesti keele õppes osaleda.

4. Seletuskirja leheküljel 11 selgitatakse määruse lisasid, mh on nende „eesmärk tagada kohanemisprogrammi ühtne ülesehitus ning võimaldada kohanemisprogrammi rakendamisel arvestada erinevate sihtrühmade vajaduste ja kohanemisteedekondadega“. Seletuskirja võiks täiendada infoga, kuidas sama tagatakse keelekursuste puhul (st, lisaks sellele, mida on kirjeldatud seletuskirja lk 6). Samuti võiks seletuskirjas täpsustada keeleõppe õppevormid, nagu on õppevormid täpsustatud teemamoodulite puhul.

5. Määruse lisades toodud kohanemisprogrammi moodulite kavandatud mahud ei ole kõigi soovitud õpiväljundite saavutamiseks piisavad. Töö-, ettevõtlus- ja peremooduli (Lisad 3-5) õpiväljundid on küll valdavalt teadmiste ja ülevaate omamise tasemel (“teab”, “omab ülevaadet”, “teab kust leida lisainfot”), kuid käsitletavate teemade ulatus on väga lai. Moodulid hõlmavad erinevaid õigussuhteid, sotsiaal- ja haridussüsteemi, tööturgu, ettevõtluskeskkonda, toetusi, teenuseid ja institutsioone. Selliste teemade sisuliseks mõistmiseks ning iseseisva toimetuleku kujunemiseks ei piisa koolituse mahust 8 akadeemilist tundi. Analüüsides pakutud mooduleid kavasid vastu kutseõppe tasemeõppe sarnaseid teemasid käsitlevat mooduleid on realistlikum arvestada vähemalt 12–16 akadeemilise tunni või ligikaudu 0,5 EAP mahuga. Kõige suurem vastuolu õpiväljundite ja mahu vahel ilmneb digimooduli algtaseme puhul. Õpiväljundid eeldavad praktiliste oskuste kujunemist, sealhulgas: digiseadmete kasutamist, info otsimist ja digisuhtlust, autentimist ja digiallkirjastamist, Eesti riiklike e-teenuste kasutamist, failihaldust ja küberturvalist käitumist. Nende oskuste saavutamine eeldab korduvat praktilist harjutamist juhendatud keskkonnas.

Täiendavalt märgime, et peame riigieelarveliste vahendite kasutamist rahvusvahelise kaitse taotlejate keeleõppesse suunamiseks praegusel kujul ebaotstarbekaks kuna kõnealusel sihtrühmal puudub kindlus riiki püsivalt jäämise osas, mis muudab varajase investeeringu keeleõppesse väheefektiivseks.. VRKS § 20 lg 6 ja § 18 lg 3 p 8 piiravad taotlejate juurdepääsu tööturule, mis vähendab veelgi kohese keeleõppe praktilist vajadust menetluse ajal. Sellest tulenevalt näeme vajadust vaadata üle välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse asjakohased sätted, et muuta kohanemismeetmed eesmärgipärasemaks ja säästlikumaks

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristina Kallas
minister

Pille Põiklik
735 0223
pille.poiklik@hm.ee

Margit Kiin
735 0199
margit.kiin@hm.ee